

Transformace politických elit ve střední Evropě po roce 1988

Adam Koska si vybral poměrně atraktivní, nedávné historie i současnosti se týkající téma proměn politických elit po změně režimu na přelomu 80. a 90. let 20. století. Práce má dobře zvolenou strukturu, je na bakaláře napsána překvapivě kvalitním jazykem s minimem jindy tak typických „úkazů“ (kromě druhého odstavce závěru, kde nástupnické strany „pronikli“). Poměrně dobře je vystavěna i argumentační kostra, i když tady už bych začínal formulovat první výhrady.

Tou první odkazuji na závažný nedostatek, kterým je absence kapitoly nebo aspoň souvislé pasáže vyhodnocující použitou literaturu, která tak budí dojem náhodně sebraného vzorku. Stejně tak chybí pasáž o metodologickém konceptu právě ve vazbě na literaturu. Autor pak nemá zcela jasno v používání některých pojmů, takže v textu mu splývá přístup „transitologů“ a „tranaformatologů“ (jde o dva odlišné přístupy), definice elity je založena v zásadě na jakémsi „common sense“ přístupu, i když literatura k elitě je víc než bohatá a není pak zřejmé, koho máme pod elitu zahrnout (jednou je to skupina určující pravidla, jindy spíš zájmová skupina). V případě polského vývoje, nechápu, proč nebyly využity četné a práce kolegy Kubáta (pokud si to sám nepřál).

Zajímavě rušivým způsobem fungují anglojazyčné verze termínů, které vznikaly nejprve v domácích jazycích a pak je teprve přejímá zahraniční diskurz (nástup „young technocrats“ v Maďarsku, umírnění a *hardliners*, rozhovory mezi vládou a Solidaritou, které vešly ve známost jako *round table talks*).

Na některých místech byly pominuty faktory, které pro vysvětlení problému měly značný význam. Například v Polsku nelze při analýze příčin zavedení válečného stavu pomíjet sovětský faktor a riziko intervence. Nesouhlasil bych s tím, že maďarské volby v roce 1990 jsou jen záležitostí MDF, protože tu jsou i dvě další, předtím neexistující strany – FIDESZ a Svobodní demokraté dali dohromady víc než MDF, v maďarském případě bych dále viděl také vliv první změny volebního zákona, podle které probíhaly už volby v roce 1985.

Dále jsou tu některé nepřesnosti – v Polsku byla Solidarita uznána až po formální registraci, ne v srpnu 1980; Brežněvova doktrína se píše v uvozovkách nebo jako tzv. Brežněvova doktrína; v Československu sice není silná reformní skupina v KSČ, nicméně lidi kolem Adamce a Štrougala (Prognostický ústav byl významným zdrojem prvních elit po převratu) nelze úplně vypustit, opět v Polsku bych zmínil fakt, že komunisté se dostali na vedlejší kolej vyhlášením válečného stavu (je známo, že se zvažovala varianta rozpuštění strany). Kapitola 2.2. – špatná formulace – „Tyto „pravověrné“ antisystémové následnické komunistické strany nedosáhly nikdy výraznější podpory a ve všech třech případech (tedy s výjimkou České republiky) se z nich během devadesátých let staly strany marginální, jen

výjimečně zastoupené v parlamentu.“ Nedá se napsat „ve všech třech případech s výjimkou jednoho z nich“. Kapitola 3 – klasifikace politických stran – kam by autor zařadil třeba polské liberály, ODS, ODA – nesedí mi ani do jedné z uvedených skupin? Definování politické opozice za komunismu zavání trochu pokusem o kvadraturu kruhu – pokud je to komunistický režim *sensu stricto*, nemůže mít autentickou politickou opozici, pokud politickou opozici *sensu stricto* má, asi to už nebude autentický komunistický režim. Věcně nesprávná je formulace, že *„jednání u kulatého stolu a následná ‚post-autoritativní deinstitucionalizace‘ pozměnily pravidla volebního systému a vytvořily funkci prezidenta, mezi něhož a Sejm rozdělily exekutivní pravomoci.“* Sejm přece exekutivní pravomoci nemá.

Nicméně tyto připomínky (s výjimkou absentující pasáže o literatuře a metodologii) a náměty jsou spíše pro upřesnění – práci považuji za velmi kvalitní a navrhuji hodnocení velmi dobře až výborně v závislosti na výsledku obhajoby.

Jiří Vykoukal

Krakov 19.1.2009